

2. Бех І. Д. Колектив як чинник створення унікальної ситуації виховання особистості / І. Д. Бех // Директор школи. – 2002. – № 6.
3. Каган М. И. О ходе истории / М. И. Каган. – М. : Языки славянской культуры, 2004.
4. Макаренко А. С. Методика організації виховного процесу / А. С. Макаренко // Твори : у 7 т. / Макаренко А. С. – К., 1954. – Т. 5.
5. Сухомлинский В. А. Рождение гражданина / В. А. Сухомлинский. – М. : Молодая гвардия, 1979.

*Н. Є. Миропольська,
м. Київ*

ФАКУЛЬТАТИВ ЯК ЧИННИК ВИКОРИСТАННЯ ЕСТЕТИКО-ВИХОВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ

Розкрито основні засади запропонованої естетико-виховної технології для учнів 9-го класу засобами факультативу “Англійськість англійського мистецтва”.

***Ключові слова:** естетико-виховні технології, позакласна робота, факультатив, допрофільна підготовка.*

В основних положеннях Проекту Національної стратегії розвитку освіти України на 2012–2021 рр. визначено потребу кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, її інтеграції в європейський освітній простір.

Орієнтація на майбутнє поза урахуванням культурно-ціннісних орієнтирів та безлічі культурних реалій, включених в особистісний контекст молодої людини, будучи обмеженою прагматично-раціональним компонентом, є не тільки безперспективною, а й згубною. Тому вважаємо, що саме *естетично-виховні технології*, застосовані в *позакласній роботі*, гармонійно врівноважать перебування учнів у школі та сформують забарвлене почуттями ставлення до навколишнього.

Позакласна робота має ефективні виховні можливості завдяки використанню різноманітних форм, методів та засобів взаємодії педагогів з підлітками. Це – клуби, секції, гуртки, факультативи тощо, де складаються доброзичливі стосунки, відбувається різнобічне спілкування і, головне, учні залучаються до творчої діяльності. На думку С. Короткової, зміст позакласної роботи – “це певною мірою адаптований соціальний досвід, різні аспекти людського буття, стосунки між людьми, духовність, мораль, мистецтво, наука, техніка тощо, які емоційно пережиті та відкарбовані у власному досвіді школяра” [1, с. 8].

Позакласна робота, завдячуючи безлічі площин підліткового спілкування, допомагає збалансувати почуттєві і смислові начала, адже, на жаль, саме цей аспект є дуже слабо розвиненим у підлітків. Характерними рисами старших підлітків є підвищена увага до нової інформації, активність, прагнення посісти певне місце в оточенні, потреба й активність комунікації з однолітками. І така “рухлива” форма, як позакласна робота, на відміну від відносно “нерухомої” статичної форми уроків з базових навчальних предметів, може посприяти гармонізації раціональної й емоційної сторін особистості підлітків.

Відхід від формалізованого підходу, який становить небезпеку для розвитку духовності, що визначає якість та продуктивність життєдіяльності людини, на нашу думку, може бути здійснено під час поглибленого вивчення мистецтва і мови (як рідної, так й іноземної). Саме вони надають знання про світ людини, об'єднуючи мову і культуру в єдине смислове поле. За обсягом навчальні програми з вивчення мов подають мало інформації щодо розуміння учнями ролі і впливу *культури країн, мова яких вивчається, на розвиток цивілізації*. А саме отримуючи знання про історичний і естетичний досвід людства, зосереджений в пам'ятках духовної культури минулого й сьогодення, людина залучається до них.

Запропонований нами для учнів 9 класів спецкурс (факультатив) ґрунтується на адаптованій праці видатного історика мистецтва сера Ніколауса Певснера "The Englishness of English art" [4] – "Англійськість ("Англійське") англійського мистецтва". Декілька слів про її автора. Ніколаус Певснер – доктор філософії в галузі історії мистецтва і архітектури. Народився в Німеччині у 1902 р., працював в університетах Лейпцига, Мюнхена, Берліна і Франкфурта. З 1949 р. проживав в Англії, працював в університетах Лондона і Оксфорда, за що отримав звання Emeritus Professor; дійсний член наукової ради Кембриджського університету. У 1953 році нагороджений орденом Британської імперії. За праці "Навчання мистецтву", "Архітектура і дизайн", "Антираціоналізм", "Декілька архітектурних письменників ХІХ ст.", "Історія будівництва" сер Н. Певснер отримав Вольфсонівську премію, якою нагороджуються вчені, які проживають в Англії не менше 30 років і чії книжки є доступними для будь-якого читача, а отже, становлять фонд бібліотек по всій Великій Британії. Праця ученого "Італійський живопис з кінця Ренесансу до кінця Рококо", як й інші, є еталонною, вона "завоювала захоплення учених всього світу та різних поглядів, завдячуючи енергії його знань і якості написаного" [4, с. 2].

Книга Н. Певснера "Англійськість англійського мистецтва" видалась нам цікавою для використання у позакласній роботі з декількох причин:

– по-перше, вона охоплює небагато тем і присвячена тільки тим творцям, творам і явищам, які відбивають національні риси англійської нації. Їх, на думку вченого, шість: творчість художників Хогарта, Рейнольдса, Блейка, Констебля; перпендикулярна архітектура; пейзажні сади. Це надасть можливість учням досить ґрунтовно ознайомитися з цими феноменами і запам'ятати їх як неповторність і досконалість, а не як "пустий звук", який вони колись десь чули;

– по-друге, ця праця надає можливість запропонувати учням завдання, спрямовані на вироблення в них таких же "свіжих очей" [4, с. 9], якими автор її створював, що дозволило Н. Певснеру зробити висновок про те, що "англійське мистецтво майже завжди уникає системи. Часто воно навіть уникає точної хронології стилів, хоча саме до цього прагне історія мистецтва" [4, с. 10-11]. У позакласній роботі над цією книгою з'явиться можливість займатись не тільки безпосередньо-активною діяльністю, а й самозаглибитись або зосередитись на певному предметі (явищі). Тимчасовий відхід від суєти, навіть творчої, потрібен заради появи в учня нового власного погляду на світ. Коли людина споглядає,

рефлексує, вона також займається особливого роду діяльністю, такою, що змінює не об'єкт, а суб'єкт, і тоді вона може побачити предмет чи явище, як писав М. Мамардашвілі, “за законом прозоріння” [3, с. 78]. Подібна зустріч суб'єкта з об'єктом зможе позитивно “завантажити учня”, відкриваючи шлях до формування в підлітків здатності проникати у смисл речей як буденних, так і мистецьких, помічаючи красу одних і розуміючи огидність інших;

– по-третє, цей спецкурс (факультатив) може бути ефективно використаний як для всіх бажаючих, так і для допрофільної підготовки у 9-х класах. Концепція профільного навчання в старшій школі, затверджена МОН України від 21.10.2013 р., наказ № 1456, передбачає чотири напрями профільного навчання – математичний; природничий; два варіанти філологічного (українська мова і література, іноземна мова).

Допрофільна підготовка має сприяти вмотивованому вибору певного профілю навчання, передбачати „розвиток особистості учня, розкриття, розвиток і реалізацію його задатків і здібностей” [2]. Як і вимагає наказ, розроблений спецкурс може допомогти старшому підлітку спрогнозувати і певною мірою визначитися з профілем навчання, з одного боку. А, з іншого, він посприє вибору з чотирьох *вибірково-обов'язкових предметів* у всіх профілях старшої школи саме навчального предмету “*Мистецтво*”. Завдяки цьому предмету розшириться світогляд учнів, а у повсякденне коло знань молодій людині увійдуть факти, що навчають цінувати прекрасне в природі й суспільстві;

– по-четверте, спецкурс заохотить учнів безпосередньо до опанування мови. Як відомо, прагматичний локальний рівень вивчення мови передбачає результатом зв'язність мовленнєвої поведінки того, хто навчається. Але існує глобальний рівень вивчення мови, мета якого – скасування конфронтації до мови шляхом заглиблення в культуру країн, мова яких вивчається. Вважаємо, що таке навчання, зосереджене на свідомому засвоєнні цінностей школярами, стане однією зі значущих сходинок до становлення їхнього індивідуального досвіду, що спрямовує поведінку людини у суспільстві.

Попередні завдання курсу (факультативу):

– цілеспрямоване спеціально організоване залучення учнів до культури іншої країни;

– формування позитивного ставлення до цінностей і особливостей інших культур;

– посередництво між рідною та іншомовною культурою завдяки „інкрустації” курсу порівняннями певних явищ у різних культурах;

– саморозвиток особистості старшого підлітка, що передбачає як спільну діяльність з учителем, товаришами, так і розвиток внутрішньо-вмотивованої діяльності на основі рефлексії, що дає можливість осмислити картину світу, побачити схожість і відмінність між культурами. Як перспектива – під час пізнання матеріалу – подальше посилення взаємодії в різних культурних контекстах.

Як приклад, наводимо фрагменти завдань до вступної частини книги.

Опрацюйте з учнями такі позиції теми:

Особистісна свобода, промислова революція.

Для самостійної роботи учнів (на вибір)

Підготовка проектів:

1. Чому XVIII – початок XIX ст. називають епохою Англії?
2. Сліди англійського впливу в культурному (матеріальному) розвитку мого рідного міста (району, області).

* * *

Зробіть поетичний переклад іронічного вірша поета-сатирика Огдена Неша, присвяченого англійцям:

Let up pause to consider the English
Who when they pause to consider themselves – they
get all reticently thrilled and tinglish.
Because every Englishman is convinced of one thing,
viz:
That to be an Englishman is to belong to the most
exclusive club there is.

* * *

reticently – мовчазно, стримано;
thrill – викликати тремтіння, дрижати;
tinglish – тріпотіти, тремтіти.

Література

1. Короткова С. В. Формування у підлітків якостей успішної людини у позакласній роботі загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук зі спеціальності : 13.00.07 / С. В. Короткова. – Луганськ, 2013. – 20 с.
2. Про затвердження Концепції профільного навчання у старшій школі : наказ МОН України № 145 від 21.10.2013 р.
3. Складенко Е. Мераб Мамардашвили за 90 минут / Е. Складенко. – М. – СПб. : Сова, 2006. – 94 с.
4. Pevsner N. The Englishness of English art / Nikolaus Pevsner. – U.K. : A Penquin Book. – 228 p.

***В. І. Мудрік,**
м. Київ*

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

У статті доведено, що формування готовності старшокласників до військової служби має комплексний характер моральної, психологічної, фізичної готовності та елементарних навичок допризовника.

***Ключові слова:** формування, готовність, військова служба, старшокласник, допризовник.*

Аналіз літературних джерел, державних документів та наукових досліджень свідчить про увагу науковців до розроблення проблеми формування готовності старшокласників до військової служби, їхньої мотивації, морально-психологічної та загальної фізичної підготовленості